

Наукова новизна результатів дослідження полягає в уточненні процесу діагностики банкрутства підприємств.

Наукове значення досліджень полягає в розширенні можливостей методичного апарату діагностики банкрутства підприємств в умовах фінансової кризи в країні.

Вдосконалення процесу діагностики банкрутства має практичне значення, оскільки розширює можливості управління кризовими явищами на підприємствах.

Перелік посилань

1. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: КНЕУ, 2001.
2. Фомин Я.А. Диагностика кризисного состояния предприятия. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 349 с.
3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. Знання, 2007. – 668 с.
4. Євдокимов Ф.І. Діагностика банкрутства підприємства/ Ф.І. Євдокимов, Н.А. Кульбака // ДонНТУ: — Донецьк, 2003-2009.
5. Бланк І.А. Основи фінансового менеджменту, в 2 т. – К.: Ніка-Центр, 1999. – 592, 512 с.
6. Бондарь Т.Е. Диагностика экономической несостоятельности предприятия в системе финансового менеджмента / Т.Е. Бондарь, С.С. Самсонова // Вестн. Белорусского гос. эконом. ун-та. - 2006. - № 2. - С. 65-70.

The necessity for improvement of the diagnostic algorithm of bankruptcy is considered. The attention is placed on the existence of certain problems in using foreign techniques of forecasting bankruptcy. Proposals submitted to improving diagnosis of bankruptcy.

Шевчук Н.А.

к.т.н., доцент ФММ НТУУ «КПІ»

Міхневич В.І.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню різноманітності підходів до аналізу собівартості продукції та їхніх завдань, визначенню доцільності використання кожного з них. Розглянуто ефект, який дає використання того чи іншого виду аналізу, можливості його впливу на величину собівартості. Виявлено недоліки традиційних підходів до аналізу собівартості продукції, запропоновано методи збільшення ефекту від проведення аналізу.

Ключові слова: оперативний аналіз, стратегічний аналіз, внутрігосподарський аналіз, міжгосподарський порівняльний аналіз, внутрізаводський порівняльний аналіз, функціонально-вартісний аналіз, госпрозрахункова собівартість.

Вступ. Собівартість продукції – один з найважливіших показників фінансового аналізу. У ньому фокусуються в грошовому вираженні витрати матеріально-технічних, трудових та фінансових ресурсів у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва та реалізацією продукції. Собівартість належить до вирішальних чинників, що впливають на прибуток підприємств і показники рентабельності. Від рівня собівартості залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан підприємства.

Аналіз собівартості продукції дозволяє з'ясувати тенденції зміни даного показника, виконання плану по його рівню, визначити вплив факторів на його приріст і на цій основі дати оцінку роботи підприємства по використанню можливостей зниження собівартості продукції. [1]

Проблеми обліку та аналізу собівартості розглядалися в працях відомих вітчизняних та зарубіжних учених-економістів: Ф.Ф. Бутинця, В.І. Єфіменка, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Л.В. Гинника, П.С. Безруких, А.Ш. Маргуліса, Є.В. Мниха, К. Друрі, Б. Нідлза, В.Я. Савченка, М.Г. Чумаченка та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження існуючих видів аналізу собівартості та виявлення найбільш ефективних з них.

Завдання статті – розглянути існуючі способи аналізу собівартості продукції, виявити можливості кожного з них впливати на величину витрат і на основі цього зробити висновок про найбільш ефективні види аналізу.

Результати дослідження. Аналіз собівартості продукції виконує такі завдання: перевірка обґрунтованості прийнятих управлінських рішень щодо собівартості; об'єктивна оцінка виконання прийнятих рішень, під час якої виявляються відхилення фактичних витрат від планових; з'ясування чинників цих відхилень; підрахунок резервів дальшого зниження собівартості продукції; розроблення заходів із мобілізації внутрішньовиробничих резервів та використання їх у виробництві.[3]

Для проведення аналізу використовуються такі джерела інформації: планова собівартість продукції; аналітичні розрахунки, норми й нормативи споживання ресурсів; звітна інформація, зокрема «Звіт про фінансові результати» ф. 2, «Звіт з праці» ф. 1-ПВ і ф. 3-ПВ, дані оперативного обліку (первинні документи, зведення, реєстри відпуску матеріалів на виробництво, таблиці про нарахування заробітної плати, норми витрат матеріалів, відхилення від норм; матеріали обстежень, перевірок, спостережень, нарад, технологічної документації, паспортні дані).[2]

- До основних традиційних видів аналізу собівартості продукції належать:
- Аналіз собівартості продукції за елементами затрат;
  - Аналіз собівартості продукції за статтями калькуляції;

- Аналіз затрат на 1 гривню товарної продукції;
- Аналіз прямих матеріальних витрат;
- Аналіз прямих трудових витрат [5].

Проте використання даних методів в підрозділах підприємства дає інформацію тільки про ефективність колишніх витрат. Керівництво одержує цю інформацію, але запобігти неефективним витратам вже не може.

Щоб уникнути небажаних витрат і витрат, необхідно щоденно аналізувати виробничі витрати, оперативно (щогодинно, щохвилино) виявляти нераціональні, зайві, непродуктивні витрати і негайно вживати заходів для їх усунення і запобігання таким у майбутньому. Для цього використовують такі методи аналізу собівартості, як: оперативний, стратегічний, внутрігосподарський, порівняльний та функціонально-вартісний аналізи.

Оперативний аналіз виробничих витрат – це система щоденного вивчення відхилень від виробничого завдання для негайного усунення недоліків і причин, які заважають безперервному й ефективному функціонуванню господарського комплексу підприємства. Відповідність фактичних витрат нормативним – гарантія виконання плану із собівартості за місяць, квартал. Необхідність запровадження системи директ-костинг, поділ витрат на постійні та змінні, ведення обліку лише прямих витрат зумовлюють потребу ведення аналізу прямих витрат за відхиленнями. Для ведення оперативного аналізу використовуються персональні комп'ютери.

Для аналізу використання комплексних витрат їх фактичну витрату порівнюють з кошторисом, крім того, підраховують відхилення собівартості з урахуванням обсягу випуску продукції за рахунок умовно-змінних витрат.

Облік зміни норм ведуть з початку року наростаючим підсумком. Інформація про зміну норм надходить на всі рівні керування за кожний день, декаду, місяць, квартал, рік. Такий аналіз забезпечує надійний контроль за собівартістю продукції, розробкою та впровадженням у виробництво необхідних організаційно-технічних заходів, що сприятимуть зниженню собівартості.[4]

Стратегічний аналіз, використовуючи багатий арсенал способів і прийомів ведення економічного аналізу з комп'ютерними технологіями, обов'язково зважає на економічне оточення, правові і політичні умови (боротьба за владу впливає на оборот грошей, ресурсів), збір податків, соціальну політику (впливає на зовнішнє і внутрішнє оточення організації), технологічну політику та інші фактори.

Стратегічний аналіз собівартості продукції проводиться з метою прогнозування напрямів дальшого розвитку підприємства, фірм, економічних районів, галузей і народного господарства в цілому. Він забезпечує вибір найоптимальніших майбутніх рішень. Особливістю стратегічного аналізу є те, що в ньому дуже мало рутинних процедур і дуже багато творчості. Теорія стратегічного аналізу формується на основі узагальнення практики успішного розв'язання завдань управління підприємством, виділення окремих управлінських схем і тверджень, які показують, з допомогою чого

можна добитись успішного результату. Іншими словами, теорія стратегічного аналізу допоможе підприємствам, фірмам і бізнесменам добитись позитивних успіхів.

Внутрігосподарський аналіз. Нині багато підприємств у своєму складі має кілька підрозділів. Крім загальної методики, в структурних підрозділах ураховуються особливості системи показників собівартості продукції і вимоги внутрігосподарського госпрозрахунку.

Госпрозрахункову собівартість кожного підрозділу визначають за його власними витратами без урахування витрат технологічно пов'язаних цехів і витрат на використанні напівфабрикати. Для оцінки роботи кожного підрозділу беруть лише ті витрати, які формуються безпосередньо під контролем його трудового колективу і залежать від фактичних результатів роботи.

Госпрозрахункова відповідальність за витрати підрозділів на виробництво продукції визначається через:

1) деталізацію витрат на виробництво за місцем їх виникнення в розрізах тих статей, які входять до госпрозрахункової собівартості;

2) застосуванням фіксованої оцінки матеріальних об'єктів і послуг (однакової оцінки – у плані й у звіті);

3) установленням і затвердженням системи внутрізаводських взаємовідносин: порядком виявлення і подання претензій та санкцій між госпрозрахунковими підрозділами і відображенням їх у госпрозрахунковій собівартості.

Деталізація витрат і відхилень від плану за місцем їх утворення проводиться на підставі розподілу витрат у плані і звіті між усіма виробничими підрозділами, виділення з власних витрат вартості деталей і частин виробів, одержаних за кооперативними поставками з інших підприємств. Це полегшує виявлення причин і винуватців відхилень та мобілізацію резервів зменшення собівартості продукції.[3]

Внутрігосподарський аналіз проводиться за даними облікової та оперативної інформації, тому його завжди розглядають як оперативний.

Порівняльний аналіз має дуже велике значення для виявлення резервів зниження собівартості продукції. Він поділяється на внутрігосподарський (внутрізаводський) і міжгосподарський (між підприємствами). Головною вимогою внутрізаводського порівняльного аналізу собівартості є дотримання умови: порівнюванню підлягають показники технологічно ідентичних цехів і бригад або цехів і бригад, що виробляють однакові деталі. Виявлені відхилення свідчать про різну ефективність праці, різну якість роботи цих цехів, про можливості зниження собівартості за рахунок запозичення позитивного досвіду інших цехів.[2]

Міжгосподарський порівняльний аналіз вивчає показники собівартості окремих підприємств, що виробляють однорідну продукцію або однакові деталі. При цьому аналізі визначають відхилення в результатах діяльності, вплив на них відмінностей в науково-технічному рівні, у використанні

техніки, технологічних засобів, організації праці, рівні використання виробничих ресурсів тощо.

Виявлені резерви зниження собівартості продукції ділять на чотири групи:

а) упущені можливості – непродуктивні витрати, безгосподарність, неритмічна робота, порушення технології та ін.;

б) прямі резерви зниження собівартості – відхилення собівартості за рахунок невиконання запланованих заходів, якими передбачалось доведення собівартості до рівня передового підприємства;

в) перспективні резерви – можливі резерви зниження собівартості до рівня передового підприємства (не передбачені планом).

г) стратегічні резерви за рахунок зміни технічного рівня виробництва, організації виробництва і праці, зміни видів продукції.

Для виявлення резервів зниження витрат за рахунок ефективніших варіантів виробництва, вибору оптимального співвідношення між споживчою якістю виробу й витратами на його виготовлення використовується функціонально-вартісний аналіз[5].

Функціонально-вартісний аналіз одночасно та у взаємному зв'язку досліджує функції об'єкта і вартість цих функцій, тобто об'єктом ФВА є функції і їхня вартість.

Під функціями розуміють споживчі властивості (якість) об'єкта. Вони поділяються на:

- 1) головну функцію, яка виражає призначення об'єкта;
- 2) основні функції, що забезпечують виконання головної функції;
- 3) допоміжні функції, що реалізують основні;
- 4) зайві або непотрібні функції;
- 5) шкідливі функції.[1]

Для виявлення резервів зниження собівартості в конструкції виробів, у технології їх виготовлення спеціалісти виходять із можливостей усунення зайвих або додаткових функцій виробу, тобто з можливості зниження його трудо- та матеріаломісткості, енергоємності, а відповідно й собівартості продукції. Зайві функції виникають у результаті зміни призначення виробу, зміни якості матеріалів, з яких його виготовляють, появи інших виробів, що виконують такі самі функції, зміни традиційних поглядів на призначення виробу тощо.

Висновок. Зміна собівартості продукції на конкретних підприємствах, її динаміка залежать від комплексу факторів, які відображають зусилля колективів, спрямовані на підвищення ефективності виробництва. Оцінка й аналіз собівартості продукції в підрозділах підприємства дають інформацію тільки про ефективність колишніх витрат. В сучасних умовах така інформація є недостатньою для ефективного управління собівартістю, необхідно постійно здійснювати аналіз можливостей впливу на її величину. Це досягається за умови використання таких видів аналізу собівартості, як оперативний, стратегічний, порівняльний, внутрігосподарський та функціонально-вартісний. Тому для збільшення ефекту від проведення

аналізу собівартості доцільно поєднувати такі підходи, які найбільшою мірою відповідають меті його проведення для конкретного підприємства. На нашу думку, для виявлення резервів зниження собівартості найбільш ефективними є порівняльний, оперативний та функціонально-вартісний аналіз.

Перелік посилань

1. Економічний аналіз господарської діяльності. / Іващенко В.І., Болюх М.А., — К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. — 204 с.
2. Мних Є.В., Бутко А.Д., Мелешко Н.М., Кравченко Г.О., Барабаш Н.С., Редько К.О., Економічний аналіз: Практикум. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 432с.;
3. Попович, П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : Підручник для вузів. - Тернопіль : Економічна думка, 2004. - 416 с.
4. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : Навчальний посібник. - Київ : Знання, 2004. - 654 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
5. Тарасенко Н.М., Економічний аналіз, Навч. посіб., — 3-тє видання, виправлене і доповнене. — Львів: «Магнолія плюс», 2004. — 344с.

Шевчук Н.А.

к.т.н., доцент ФММ НТУУ «КПІ»

Михневич В.И.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ К АНАЛИЗУ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

Статья посвящена исследованию разнообразия подходов к анализу себестоимости продукции и их задач, определению целесообразности использования каждого из них. Рассмотрен эффект, который дает использование того или иного вида анализа, возможности его влияния на величину себестоимости. Выявлены недостатки традиционных подходов к анализу себестоимости продукции, предложены методы увеличения эффекта от проведения анализа.

Ключевые слова: оперативный анализ, стратегический анализ, внутривладельческий анализ, межхозяйственный сравнительный анализ, внутривладельческий сравнительный анализ, функционально-стоимостной анализ, хозрасчетная себестоимость.

Shevchuk N.A., Mikhnevych V.I.

RESEARCH APPROACHES TO ANALYSIS OF PRODUCTION COSTS

Article describes a variety of approaches to the analysis of production cost and their tasks, to determine the feasibility of using each. Effects, which allows the use of any type of analysis, its possible influence on the value of cost. Revealed the

deficiencies of traditional approaches to the analysis of production costs, methods of increasing the effect of the analysis.

Keywords: operational analysis, strategic analysis, analysis of internal, inter-farm comparative analysis, internal comparative analysis, value analysis, self-financing costs.

---

*Биков К.О., Філобоченко В.В.
студенти ФММ НТУУ «КПІ»*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

В даній статті управлінський облік розглядається як сукупність робіт, що базуються на обліку витрат, для забезпечення менеджменту необхідною інформацією для планування і прогнозування, а не лише як безпосередньо облік.

Ключові слова: управлінський облік, «поведінка» витрат, змінні і постійні витрати, планування, прогнозування.

Вступ. Приблизно на початку минулого століття почала відчуватися гостра нестача інформації. Менеджери дорікали бухгалтерам, що їхня інформація надто пізно надходить, рішення треба приймати вже сьогодні, а не чекати, поки обробиться інформація. Бухгалтери захищалися: ми традиційно використовуємо такі гарні методи бухгалтерського обліку, як подвійний запис, рахунки, і все робимо правильно. Тоді менеджери самі почали вирішувати, де брати інформацію і як її готувати для прийняття управлінських рішень.

Облік, про який ітиметься, незвичний, це не рахівництво. Це методи аналізу, планування, прогнозування тощо. Внесок у розробку цих методів зробили фахівці, які не мають безпосереднього відношення до бухгалтерського обліку. Це інженери, програмісти, фахівці з інформатики і, звичайно, економісти. Питання постало, в першу чергу, перед американськими економістами, тому що управлінський облік формувався в країнах, де розвиток бізнесу і промисловості був найвищим. Коли ми говоримо про управлінський облік в американському розумінні, то маємо на увазі всю сукупність робіт для забезпечення менеджменту необхідною інформацією, які виконує економіст, а не лише безпосередньо облік.

Постановка задачі. Поговоримо докладніше про витрати, бо, як відомо, управлінський облік базується на обліку витрат. Коли ми приймаємо рішення про те, чи варто проводити семінар з управлінського обліку, продавати продукцію на старих чи нових ринках, то запитуємо, скільки це коштуватиме.